

EDUKACJA GLOBALNA

TEMAT 4.

Stereotypy i uprzedzenia – jak sobie z nimi radzić

Scenariusze na lekcje
wychowawcze w szkole
ponadgimnazjalnej

SCENARIUSZE Z ZAKRESU EDUKACJI GLOBALNEJ NA LEKCJE WYCHOWAWCZE W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH

Temat 4: Stereotypy i uprzedzenia – jak sobie z nimi radzić

Efekty lekcji:

- wiedza: czym jest stereotyp, negatywny stereotyp i uprzedzenie, etykietowanie, znajomość postaci Malali Yousafzai, laureatki Pokojowej nagrody Nobla
- umiejętności: nazywanie neutralnych i negatywnych stereotypów w postrzeganiu rozmaitych grup społecznych, empatycznego słuchania Innego
- postawa/świadomość: rozumienie, na czym polega uogólnienie w postrzeganiu grup społecznych; świadomość różnorodności wewnątrzgrupowej oraz uniwersalnych podobieństw, wrażliwość na potrzeby i prawa Innego

Zagadnienie	Opis treści i metod pracy	Niezbędne materiały	Czas
Wstęp do zagadnienia stereotypu	<p>Nauczyciel nie wprowadzając jeszcze uczniów do tematu lekcji zaczyna od pokazania zdjęcia nr 1 i zadania pytania: Co moglibyście powiedzieć o tych ludziach? Co wam przychodzi do głowy, gdy patrzycie na to zdjęcie? Namawia do tego, aby pojawiały się różne komentarze, bez cenzurowania. Notuje je na osobnych kartkach samoprzylepnych dużymi literami.</p> <p>Po krótkiej burzy mózgów nauczyciel rysuje 3 kolumny na tablicy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fakt lub bardzo prawdopodobne • stereotyp (neutralny) • negatywny stereotyp <p>Następnie z pomocą uczniów przykleja kartki pod właściwym nagłówkiem. Chodzi o to, aby wykonać to ćwiczenie w zgodzie z intuicyjną wiedzą uczniów.</p> <p>Następnym krokiem jest pokazanie uczniom, kim jest dziewczyna ze zdjęcia. Jest to Malala Yousafzai, laureatka Pokojowej nagrody Nobla w 2014 r. Mężczyzna obok niej to jej ojciec. Nauczyciel pokazuje uczniom krótki film pokazujący postać Malali:</p>	<p>Flipchart lub tablica, market, kartki samoprzylepne</p> <p>zdjęcie nr 1 (można wyświetlić z projektora tak, aby nie było widać tekstu)</p> <p>karta pracy 1</p>	10 min.

	<p>YouTube: 16-letnia Malala w ONZ</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=gAddubVs0OM</p> <p>Następnie dodaje kilka ważnych faktów na temat Malali i cytatów (karta pracy 1). Pyta uczniów o to, co teraz myślą o zdjęciu, które zobaczyli na początku lekcji. Czy Malala jest inna? Czy może takich osób w świecie muzułmańskim jest dużo więcej?</p> <p>Przykładem odwrotnym do naszych stereotypów na temat świata muzułmańskiego jest kultura islamu w Malezji, gdzie kobiety są wysoko szanowanymi osobami, zarządzają domami, rodzinnymi firmami i pieniędzmi. W Malezji w restauracji kelner podaje rachunek kobiecie, a nie mężczyźnie. Kiedy bliżej się pozna daną kulturę, okazuje się, że jest ona dużo bardziej zróżnicowana niż nam się wydawało.</p> <p>Jeżeli uczniowie zechcą rozmawiać o prawach kobiet na świecie itp., odradzamy dyskusję na koniec lekcji, mówiąc, że najpierw poznamy pojęcie stereotypu i radzenia sobie z uprzedzeniami.</p>		
<p>Stereotypy i uprzedzenia: od teorii od praktyki</p>	<p>Nauczyciel wprowadza pojęcie stereotypu: Stereotyp to konstrukcja myślowa, zawierająca komponent poznawczy, emocjonalny i behawioralny, zawierająca pewne uproszczone przeświadczenie dotyczące różnych zjawisk, w tym innych grup społecznych. (Wikipedia)</p> <p>Według Waltera Lipmanna otaczające nas środowisko jest zbyt duże, zbyt skomplikowane i zbyt szybko się zmienia, żeby można było je dobrze poznać. Stereotyp ma na celu uproszczone uporządkowanie otaczającego nas świata. Stereotyp pozwala zachować ludziom poczucie tożsamości, przynależności do konkretnej grupy społecznej i własnej wartości, często poprzez antagonizowanie się wobec innych grup. Ponadto stereotyp jest nasycony emocjami, to nie tylko jakieś przekonania, ale też idące za nimi emocje. Stereotypy w dużej mierze są nieświadome.</p> <p>Skąd się bierze stereotyp? Z historii danej grupy plus historii interakcji indywidualnych człowieka. Stereotyp może być neutralny lub nacechowany negatywnie. Negatywny stereotyp może łatwo zamienić się w uprzedzenie i dyskryminację. Najbardziej widoczne są stereotypy negatywne, które mają szkodliwy wpływ i kształtują nasze relacje z innymi. Stereotypy mogą być mniej lub bardziej prawdziwe. Często, jeśli są fałszywe, wywołują cierpienia</p>	<p>Tablica lub flipczart (kartka w poziomie) i kolorowe markery</p>	<p>15 min.</p>

	<p>napiętnowanych grup. Stereotypy trudno zburzyć, gdyż upowszechniają się one nie wymagając od nas refleksji, ale można kontrolować i minimalizować, jeśli sobie je uświadomimy.</p> <p>(źródło: Stephan & Stephan, Wywieranie wpływu przez grupy, GWP 2003, str. 9-42)</p> <p>Uczniowie zastanawiają się nad tym, jakie stereotypy (również te neutralne) dotyczą poniższych grup społecznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • naukowcy • osoby niepełnosprawne • rudzi • taksówkarze • nieśmiali • Rosjanie <p>Nauczyciel zapisuje odpowiedzi na mapie myśli (kartka flipczarta położona w poziomie, hasło stereotypy w środku, od hasła odchodzą linie, na których drukowanymi literami zapisane są wymienione wyżej grupy, najlepiej zróżnicować te linie kolorami. Od tych linii odchodzą mniejsze gałęzie, na których zapisujemy w 1-2 słowach odpowiedzi uczniów.</p> <p>Następnie nauczyciel mówi o tym, jakie są sposoby zmieniania stereotypów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Umacnianie lub tworzenie pozytywnych skojarzeń 2. Osłabianie negatywnych skojarzeń 3. Tworzenie podtypów oraz aktywizowanie alternatywnych kategorii (tzn. że poznane przez nas osoby z danej kultury to nie są wyjątki od reguły, ale „egzemplarze”, a typów egzemplarzy w każdej grupie społecznej jest wiele różnych) 4. Zmienianie tendencyjnego etykietowania, tj. nadawanie grupom cech w stereotypowy, uogólniony, a nawet fałszywy sposób <p>(źródło: Stephan & Stephan, Wywieranie wpływu przez grupy, GWP 2003, str. 36-41)</p> <p>Czy uczniowie mają konkretne przykłady zmieniania stereotypów w naszym życiu społecznym?</p>		
<p>Zdejmowanie masek: trening empatii poprzez minidramę</p>	<p>Nauczyciel mówi, że w tej części lekcji uczniowie będą mieli krótki trening empatii poprzez wcielanie się w role. Uczniowie podzieleni na pary wybierają sobie postać – są osobą z jakiejś grupy społecznej, która może być obiektem krzywdzących stereotypów, uprzedzeń czy dyskryminacji. Zastanawiają się, jak się etykietuje wybraną przez nich grupę. Rysują i wycinają z papieru maskę, która symbolizuje te stereotypy.</p>	<p>Papier A4, flamastry lub kredki, nożyczki</p>	<p>20'</p>

	<p>Rezultaty tej pracy po kilku minutach będą pokazane na forum. Jedna z osób w parze wymyśla sobie imię i nakłada maskę. Mówi do stojącej naprzeciwko niej drugiej osoby z pary:</p> <p>Jestem ...</p> <p>Nie chcę być nazywany/a, postrzegany/a jako ...</p> <p>Chcę, żebyś ...</p> <p>Gdy wszystkie pary odegrały już swoje role nauczyciel zamyka spotkanie rozmową z uczniami:</p> <p>Co myślicie teraz o stereotypach i uprzedzeniach? Co wam dała ta lekcja? Czego się nauczyliście?</p>		
--	---	--	--

Zdjęcie Nr 1

"I want every
girl in Pakistan
to go to school."
- Malala

źródło: https://c2.staticflickr.com/6/5608/15332323277_10e25e1088_b.jpg

Malala Yousafzai (ur. w 1997 r.) jest aktywistką walczącą o edukację dziewcząt w Pakistanie. Zastąpiła jako autorka bloga, w którym krytycznie wypowiadała się o rządach talibów. Pakistańska nastolatka stała się symbolem walki o prawa dzieci i prawo kobiet do edukacji w krajach islamskich. W roku 2012 padła ofiarą zamachu przed szkołą w Mingorze. Do autobusu, którym Malala i jej koleżanki miały wracać po lekcjach do domu, wszedł brodaty mężczyzna i strzelił dziewczynce w głowę i kark. Dwie inne uczennice zostały ranne.

Grupa Tehrik-e-Taliban Pakistan ogłosiła po zamachu, że dziewczynka propagowała zachodni styl życia i zachowywała się "nieprzyzwoicie". Atak miał być ostrzeżeniem dla wszystkich, którzy ośmielają się krytykować talibów. TTP zapowiedziała, że jeśli Malala przeżyje, powtórzą atak. Malala mieszka obecnie w Wielkiej Brytanii, gdzie wyleczono jej rany. Nastolatka stała się symbolem walki o prawa dzieci i prawo kobiet do edukacji w islamskich krajach Azji. (źródło: polskieradio.pl, 10.10.2013)

Cytaty:

Gdy byłem mała, ludzie mówili, żeby tata zmienił moje imię, bo oznacza smutek. On jednak zwykle odpowiadał, że kryje się za nim też odwaga. Źródło: Film o najmłodszej laureatce Nagrody Nobla, "Angorka" (dodatek do tygodnika "Angora"), nr 45 (1325), 8 listopada 2015, s. 5.

Nie występuję przeciw komukolwiek, nie przemawiam, kierując się osobistą zemstą na talibach czy innej grupie terrorystów. Chcę walczyć o prawo edukacji dla każdego dziecka. Chcę edukacji dla synów i córek talibów oraz wszystkich terrorystów i ekstremistów. Opis: wypowiedź na forum ONZ. Źródło: Sacharow dla Malali, „Gazeta Wyborcza”, 11 października 2013, s. 11.

Niektórzy sądzą, że trzeba by cudu, aby Pakistan stał się wolnym krajem, gdzie wszystkie dzieci będą miały równy dostęp do edukacji, a kobiety będą mogły wykonywać zawody wymagające wysokich kompetencji. Ale w moim życiu już zdarzył się jeden cud. Przeżyłam zamach, którego nie miałam prawa przeżyć, więc moja wiara w cuda jest w pełni uprawniona. Źródło: Anna Jasińska, [Dziewczynka z misją, styl.pl](http://Dziewczynka_z_misja.styl.pl)

Scenariusze z zakresu edukacji globalnej na lekcje wychowawcze dla szkół ponadgimnazjalnych w projekcie “Ogarnij świat - edukacja globalna kluczem do współczesności” są dostępne na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Dorota Kondrat oraz Fundacja Instytut Edukacji Kreatywnej INEK.

Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2016. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

Publikacja do projektu “Ogarnij świat - edukacja globalna kluczem do współczesności” Fundacji Instytut Edukacji Kreatywnej INEK w 2016 r.

“Projekt jest współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2016 r.”

Autorka: Dorota Kondrat

